

VOORUIT, socialistisch partijdagblad, gesticht in 1884 door Edgard Anseele senior en genoemd naar de in 1881 ontstane coöperatie Vooruit.

De voorlopers van de krant waren twee weekbladen. Het eerste, *De Volkswil*, in 1879 door Gentse socialisten uitgegeven en opgesteld door E. Anseele sr., bestond slechts één jaar en werd op 17 april 1881 gevolgd door *De Toekomst*, een blad dat van januari 1882 af twee keer per week verscheen, maar dat evenals het vorige financiële moeilijkheden kende en weldra moest verdwijnen. Dit gebeurde in een periode dat er nog geen officiële band tussen de diverse socialistische organisaties in België bestond.

Toen in 1884 verkiezingen voor de werkrechters-

Album uitgegeven bij het 25-jarig bestaan van Vooruit

raden moesten plaatshebben, kwam Anseele (z. aldaar), die ook aan het tweede weekblad had meegewerkt, voor de dag met plannen voor een goedkoop dagblad, een zg. centenblad, dat de socialistische kandidaten zou steunen. Om deze plannen door te drukken stelde hij voor, dat het blad slechts drie maanden zou verschijnen, tot na de verkiezingen. De coöperatie Vooruit (ontstaan uit een „samenwerkende bakkerij”) abonneerde al haar leden gratis voor één maand. Het dagblad kreeg dezelfde titel en het eerste nummer verscheen op 31 augustus 1884 in 15.000 exemplaren. Anseele werd hoofdredacteur, schreef het roman-feuilleton, trad op als letterzetter en ging mee het blad verkopen. Op 3 november 1884 werd beslist, de krant te laten voortbestaan, hoewel ze verlies boekte. De financiën kwamen van de coöperatie en van de „strijdpenning”, waarvoor de leden en lezers geld bijeenbrachten.

Ondanks tegenkanting ging het blad langzaam vooruit. Grote moeilijkheden ondervond het, toen de hoofdredacteur zes maanden gevangenisstraf moest uitzitten, omdat hij in maart 1886 zijn befaamde Oproep aan de Moeders publiceerde. In Seraing, bij Luik, was toen op rebellerende arbeiders gevraagd en Anseele bezwoer de moeders hun zonen bij het leger te vragen niet op stakers te schieten. Dit werd als een oproep tot militaire opstand beschouwd. Na zijn terugkeer uit de gevangenis werd Anseele gehuldigd en weldra tot beheerder van de Samenwerkende Maatschappij Vooruit gekozen. Hij zou heel zijn leven aan het hoofd van de socialistische organisaties in Gent blijven.

In 1889 kreeg het blad een slag, toen het bij een staking in Rijsel een tijdlang niet meer in Frankrijk, waar het veel door de uitgeweken Vlaamse arbeiders werd gelezen, binnengebracht mocht worden. De eerste jaren kregen zijn redacteurs het ook herhaaldelijk aan de stok met het gerecht. Een andere moeilijke episode uit die bewogen tijd dateert uit 1896-'98, toen een socialist van het eerste uur, Paul de Witte, oud-redacteur van Vooruit, in het Nederlandse blad Voor Allen van de revolutionaire F. Domela Nieuwenhuis, een aanval deed op de naar zijn inzicht autoritaire methoden van Anseele en op de „kapitalistische” werkwijze van de coöperatie. Deze ophefmakende aanval lokte een felle tegenaanval uit. Ondertussen was in 1891 door de christen-democraten, om de stijgende invloed van Vooruit tegen te gaan, in

Gent het dagblad Het Volk (z. aldaar) opgericht, dat een geduchte concurrent zou worden.

De eerste drukkerij van Vooruit was die van de Weduwe Hage, Keizerstraat, Gent, waar de voorlopers van de Internationale reeds hadden gedrukt en waar de jonge Anseele, dank zij de financiële hulp van vrienden, het beroep van letterzetter had kunnen leren. In 1908 werd de S.M. Het Licht opgericht, die de uitgeefster van de krant zou worden en die daartoe een rotatiepers kocht, die op 16 blz. kon drukken. Het blad had verscheidene adressen, tot het in 1930 zijn huidige gebouwen in de Sint-Pietersnieuwstraat in Gent in dienst kon nemen, waar een toen moderne rotatiepers 32 blz. drukte. De S.M. Het Licht zou tot het eind van de Tweede Wereldoorlog alleen dagbladrukkerij blijven. Na de bevrijding in 1944 werd ook ander drukwerk verzorgd.

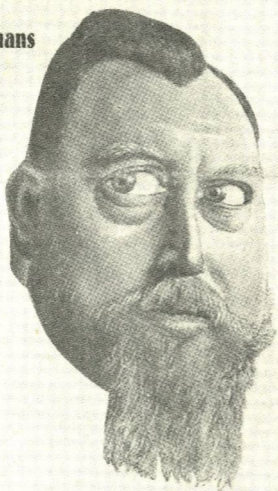
Tijdens de Eerste Wereldoorlog is het blad, zoals menig ander onder censuur blijven verschijnen. In 1915 had het een oplage van 20.000 exemplaren, tegenover Het Volk 35.000 en De Gentenaar 45.000. Ook in de Tweede Wereldoorlog is de titel niet verdwenen, maar de situatie was toen heel anders. De publikatie werd 17 mei 1940 gestaakt, terwijl de beheerders naar het buitenland waren vertrokken. Eén van de beheerders, D. Cnudde, bleef in Gent en samen met de oud-redacteur M. de Rycke, tevens schepen van de stad, zorgde hij ervoor dat de krant op 30 mei 1940 opnieuw verscheen. De vooroorlogse partijvoorzitter Hendrik de Man steunde dit initiatief en wenste er het orgaan van een nieuw eenheidssyndicaat van te maken, wat uiteindelijk niet doorging. Op 31 januari 1941 stelde de Duitse overheid een Verwalter aan. De eigenaars van het blad, die zich niet akkoord hadden verklaard met de wederuitgave, beschouwden de oorlogseditie als een gestolen blad, dat zich trouwens meer en meer in dienst van de collaboratiepolitiek stelde. De oplage bleef klein: 12 à 20.000, met een stijging van enkele duizenden, toen De Gentenaar (z. aldaar), een concurrent, verdwenen was. De oorlogseditie verscheen het laatst op 1 september 1944. Het eerste nummer na de bevrijding werd op 6 september 1944 gedrukt, terwijl in de buurt nog geschoten werd.

Na de Tweede Wereldoorlog zag Vooruit een korte opleving, maar gezien de opkomst van de zusterkrant Volksgazet in Antwerpen bleek het niet meer mogelijk de partijleden automatisch op Vooruit te abonneren. Er kwam aan de andere kant een afspraak met Volksgazet, die de provincies Oost- en West-Vlaanderen als verkoopgebied aan haar collega overliet. Vooruit verkocht in 1971 bijna heel zijn oplage in deze provincies: 99 %. Meer dan de helft daarvan werd in Gent aan de man gebracht. 78 % van de oplage blijft in Oost-Vlaanderen.

In de jaren 1960 kreeg Vooruit te kampen met moeilijkheden die heel de socialistische pers betroffen (z. daarover: Volksgazet). Het blad, dat in 1959 nog een oplage had van 41.415 exemplaren, daalde voortdurend, tot het in 1971 nog 33.000 exemplaren telde. Volgens een studie van Kris Borms en Jan Ceuleers bedroeg de procentuele teruggang tussen 1958 en '66 18 % (tegenover 21 voor Volksgazet en 47 voor Le Peuple). 73 % van de lezers van Vooruit behoren tot de volksklasse.

Koekoek

Lode
Backelmans

Prijs 0.50 fr. HUMORISTISCH WEEKBLAD - 2e Jaargang - Nr 13 28 Juli 1932

Het satirisch weekblad Koekoek, uitgegeven door Vooruit, met omslagtekeningen door Frits van den Berghe.

In 1965 vertolkte de bejaarde, toen in de oppositie levende Camille Huysmans de mening, dat er een fusie tussen Vooruit en Volksgazet moest komen, een mening die nièt met hem verdwenen is. Huysmans schreef de achteruitgang toe aan de „eentonige literatuur” en aan het feit dat men geen kritiek en geen zelfironie meer kon verdragen. Als nieuwe titel voor de gefusioneerde kranten stelde hij voor : Vooruit-Socialistische Volksgazet. In de zomer van 1974 begonnen de uitgevers van beide kranten besprekingen over een fusie, waartegen men in Gentse socialistische kringen in verzet kwam, waarna een actie werd begonnen om Vooruit te redden dank zij een steunfonds en een nieuwe opmaak van de krant.

Vooruit maakt deel uit van de Unie van Socialistische Dagbladen die in mei 1969 werd opgericht en die wordt voorgezeten door Jos van Eynde, hoofdredacteur van Volksgazet. Deze Unie wil redactionele en technische samenwerking, maar doet niet aan gezamenlijke reclamewerving. Op initiatief van zijn hoofdredactie heeft Vooruit een redactioneel akkoord met de Nederlandse socialistische krant Het Vrije Volk tot stand gebracht, een akkoord dat na een proef van twee maanden op 1 september 1970 in werking trad. Het komt hierop neer, dat Vooruit correspondenties van het Nederlandse blad kan overnemen, wat de algemene inhoud van de regionaal georiënteerde Gentse krant ten goede komt.

De ontwikkeling van het dagblad was altijd nauw verbonden met die van de socialistische beweging

in het Gentse. Vooruit ende naam Anseele vormden één begrip. Thans is de zoon van de stichter, Edward Anseele junior, voorzitter van de Raad van Beheer; tijdens zijn ministerschap werd hij vervangen door G. Temmerman. Andere belangrijke namen uit de geschiedenis van Vooruit zijn o.m.: Ferdinand Hardijns, August Balthazar, August de Block, G. Crommen, Georges Hebbelinck. Talrijke letterkundigen hebben meegewerkt: Achilles Mussche, Richard Minne, Raymond Herreman, Louis-Paul Boon, Johan Daisne, Jan Vercammen, Marcel Coole e.a. De huidige hoofdredacteur is Bob Vandevoorde.

Op sociaal gebied evolueerde Vooruit tot een reformistische houding. In zijn beginjaren werd het vrijzinnige blad o.m. terwille van zijn sterk antiklerikalisme fel bestreden door Het Volk. Ook thans heeft Vooruit nog een antiklerikaal accent.

„De jeugdijaren van de Vooruit waren op Vlaams gebied onberispelijk”, zegt Mieke van Haegendoren in een studie in *Politica* (1964). Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1884 nam de krant een Vlaamsgezinde houding aan en in 1886 publiceerde ze een artikel, *Socialist en Flamingant*, volgens hetwelk het socialisme in Vlaanderen „zoniet eigenlijk flamingant, d.i. opzettelijk strijdend voor taal- en stambelangen, althans feitelijk volbloed Vlaams” was. Anseele verzwakte later in dit opzicht, omdat hij het klassenkarakter van de taalstrijd verwaarloosde. Hij zag b.v. niet in, dat het proletariaat belang had bij de vernederlandsing van de Gentse rijksuniversiteit. Ten slotte zou hij evenwel de gunstige invloed van Hendrik de Man en Camille Huysmans ondergaan. We noemen nog een incident en een publikatie uit 1913. In dat jaar keurde Vooruit de flaminganten af die op een concert met Franse artiesten ter gelegenheid van de Wereldtentoonstelling in Gent, in aanwezigheid van Koning Albert, uit protest de Vlaamse Leeuw hadden gezonden. (Bij M. Basse kan men evenwel lezen, dat de koning weliswaar die dag op bezoek was geweest maar op het concert niet aanwezig was). Er ontstond daarover een polemiek. Vooruit werd aangevallen door de christen-democraten en Anseele antwoordde in een artikelenreeks die hij daarna bewerkte tot de brochure *Vooruit en de Vlaamsche Beweging*, waarin hij zijn positie duidelijk maakte. Hij vreesde nl. dat men de arbeiders van het Frans zou afsnijden, wat een manoeuvre van de reactie kon zijn om de vooruitgang des te beter tegen te houden. Aan de andere kant stond hij ook erg wantrouwig tegenover de Vlaamse intellectuelen.

Na vader Anseele is Ferdinand Hardijns (z. aldaar) een der meest legendarische redacteurs van Vooruit geworden. In dezelfde geest achtte ook hij de taaleisen ondergeschikt aan de sociale strijd die gewonnen moest worden via het algemeen stemrecht. Een andere ophefmakende medewerker was August de Winne (z. aldaar), eigenlijk redacteur van *Le Peuple*, van wie de belangrijke reportage *Door Arm Vlaanderen* (vertaling van *A travers les Flandres*, 1902 in *Le Peuple*) in Vooruit werd opgenomen.

Na de Eerste Wereldoorlog werd de invloed van Vooruit in de partij en elders geleidelijk overtroffen door die van de jonge Antwerpse Volksgazet van Camille Huysmans. De meer Vlaamsgezinde Huysmans drong naar voren als de nieuwe leider

van de Vlaamse socialisten. Een der voornaamste medewerkers van Vooruit in die periode werd August Balthazar (z. aldaar), die i.v.m. de activisten verzoenende taal sprak en b.v. de dienstweigeraars-om-Vlaamse-motieven verdedigde.

Vooruit kante zich in de jaren 1930 tegen de rechtse stromingen en nam na de Tweede Wereldoorlog een minder verzoenlijke houding aan tegenover de collaboratie. Welke gedachten er toen leefde, kan men peilen in een brochure van Raymond Herreman, een der bekendste redacteuren van de krant. De brochure verscheen in 1945 onder de titel: Vlaanderen, let op uw Zaak! Het gevoel groeide, dat de socialistische partij iets goed te maken had en dat zij ervoor moest zorgen dat de V.B. „in een bredere stroom” zou worden opgenomen, want deze V.B. was méér dan een culturele strijd. Tot de bekendste Vlaamsgezinde medewerkers uit de periode na de Tweede Wereldoorlog behoorde Hendrik Fayat (z. aldaar), die in 1954-'55 een reeks hoofdartikelen publiceerde welke later gebundeld werden: De Vlaamse Beweging - Naar de Vervulling. Ze eindigden met een Europese en ook Nederlandse geloofsbelijdenis. In de woelige atmosfeer rondom de grote staking, in het begin van de jaren 1960 onder leiding van de Luikenaar André Renard uitgebarsten, nam Vooruit een voorzichtige houding aan. De toenmalige hoofdredacteur Georges Hebbelinck (z. aldaar) kante zich tegen het door de Waalse rebelerende socialisten voorgestane federalisme, omdat het de arbeiders zou verdelen. Bepaalde vormen van decentralisering en culturele autonomie konden wèl een kans krijgen. In verband met deze problemen kan men verwijzen naar de medewerking van Walter Debrock (z. aldaar), een hoge ambtenaar die o.m. een rol speelt in het Vermeylenfonds en de Kultuurraad voor Vlaanderen.

Vooruit bleef zich verder krachtig afzetten tegen alles wat naar nationalistisch extremisme zweemde.

LITERATUUR: P. de Witte, *De geschiedenis van Vooruit en de Gentsche socialistische werkersbeweging sedert 1870* (1898); - E. Anseele, „*Vooruit*” en de *Vlaamsche Beweging* (1913); - M. Basse, *De Vlaamsche Beweging van 1905 tot 1930*, I (1930); - R. Herreman, *Vlaanderen let op uw Zaak!* (1945); - R. Rock, *Het Volk 1891-1951* (1951); - A. de Block, *Vooruit, orgaan van de Belgische Socialistische Partij*, in *De Pers* (nr. 9); - H. Fayat, *De Vlaamse Beweging - Naar de vervulling* (1955); - „*Vooruit*” bestaat met „*Le Peuple*” dit jaar driekwarteeuw, in *Volksgazet* (29-30 augustus 1959); - M. van Haegendoren, *De politieke houding van de Belgische Werkliedenpartij en vooral van de Vlaamse socialisten tegenover de Vlaamse Beweging (1919-1929)*, in *Politica* (april 1964); - *Libres propos de M.C. Huysmans sur une fusion*, in *La Libre Belgique* (8 november 1965); - *Samenwerking met Het Vrije Volk*, in *Vooruit* (1 september 1970); - *Vooruit*, in *De Standaard* (2 september 1970); - J. Gol, *Le monde de la presse en Belgique* (1970); - K. Borms en J. Ceuleers, *Oplagenanalyse van de Belgische Pers*, in *Socialistische Standpunten*, jg. 18, nr. 2 (1971); - *Geschiedenis van de S.M. Vooruit Nr 1 van bij de stichting in het jaar 1881 tot nu*, in *Vooruit* (30 april 1971); - E. de Bens, *De Belgische dagbladpers onder Duitse censuur (1940-1944)* (1973); - L. Wils, *Flamenpolitik en aktivisme* (1973); - *Volksgazet en Vooruit bespreken fusie*, in *De Standaard* (29/30 juni 1974); - *Is de socialistische pers failliet*, in *Links* (13 juli 1974).

GASTON DURNEZ